

Kritisk lesing og læring i informasjonssamfunnet

Hovedmålet med dette prosjektet er å undersøke kritisk kildevurdering hos elever i videregående skole, og det vil bli gjennomført en intervensjonsstudie for å bedre elevenes kompetanse på dette området.

Mål

- Å undersøke forhold som kan ha betydning for utviklingen av kritisk kildevurdering, samt hvordan kritisk kildevurdering kan påvirke læringsprosesser og læringsutbytte.
- Å evaluere en pedagogisk intervensjon som kan legge grunnlag for forskningsbaserte undervisningsopplegg på dette området.
- Å sammenligne kritisk kildevurdering på tvers av ulike ferdighetsnivåer og ulike kulturelle kontekster.
- Å samarbeide med lærere i videregående skole for å styrke undervisningen i kritisk kildevurdering.

Bakgrunn

Kritisk lesing og læring er sentrale pedagogiske mål i det 21. århundre, med kritisk kildevurdering som en sentral ferdighet. Kildevurdering innebærer en evaluering av informasjonskilders troverdighet basert på strategisk oppmerksomhet for ulike kilde-trekk, for eksempel forfatter eller utgiver. Selv om kildevurdering synes avgjørende for kritisk lesing og læring, er mange forskere og pedagoger opptatt av at elevers ferdigheter i kildevurdering ikke er i samsvar med informasjonssamfunnets utfordringer. Dette gjelder spesielt når elever leser om kontroversielle naturvitenskapelige temaer med samfunnsmessig relevans, for eksempel spørsmål om genmodifisert mat og kjernekraft.

Kunnskapsstatus

Internasjonal forskning tyder på at selv elever i videregående skole og studenter på høyskoler og universitet ofte unnlater å vurdere informasjon i lys av kilders troverdighet. Det ser imidlertid ut for at både individuelle faktorer (f.eks. kritisk tenkning, kunnskapsnivå, holdninger) og forhold ved informasjonen (f.eks. om det er en eller flere kilder) har betydning for hvordan lesere håndterer kildeinformasjon. Flere undersøkelser har dessuten vist at i den grad elever legger merke til trekk ved kildene og bruker dette aktivt når de skal sette seg inn i et tema, øker deres læringsutbytte betraktelig.

Forskningsspørsmål

Prosjektet tar særlig for seg de følgende spørsmålene:

1. Hvilken rolle spiller forhold ved leseren og forhold ved teksten for elevers kildevurdering når de leser om kontroversielle naturvitenskapelige spørsmål?
2. I hvilken grad bruker elever tekstinnhold og kildeinformasjon når de vurderer tekster og i hvilken grad skiller de mellom disse kriteriene?
3. Hvordan kan mer avanserte kildevurderingsstrategier bli fremmet på en effektiv måte?

Metode

Deltagerne i prosjektet vil være norske elever i videregående skole. For å kunne sammenligne med «ekspertlesere» vil et utvalg bibliotekarer og journalister også inngå i studier som gjelder det første spørsmålet, og for å kunne sammenligne på tvers av kulturer vil et utvalg elever i videregående skole fra New Zealand inngå i studier som gjelder det andre spørsmålet. Undervisningsopplegget som utvikles i forbindelse med det tredje spørsmålet vil bli evaluert gjennom en longitudinell, kvasiekperimentell studie med intervensjons- og kontrollgrupper. Denne studien vil også omfatte profesjonsutvikling for deltagende lærere. For å besvare alle de tre hovedspørsmålene vil kombinasjoner av kvantitative og kvalitative tilnæringer bli benyttet.

Samfunnsrelevans

Dessverre er det slik at mange i dag starter på høyere utdanning og begynner i arbeidslivet med mangelfull lesekompetanse og utilstrekkelige forutsetninger for å ta selvstendige valg i møte med ny og mangfoldig informasjon, noe som i det 21. århundre forutsetter en kritisk vurdering av kildetrekk. Prosjektet tar for seg denne vesentlige utfordringen for dagens utdanningssystem på en måte som ikke bare kan gi grunnleggende vitenskapelig kunnskap, men også danne utgangspunkt for forskningsbaserte pedagogiske innovasjoner.

Prosjektet er forankret ved Institutt for pedagogikk ved Universitetet i Oslo (UiO) og ledes av professor *Ivar Bråten* (prosjektleder) og professor *Helge I. Strømsø*. I tillegg vil en postdoktor og to stipendiater være involvert i prosjektet. Nasjonale samarbeidspartnere vil ha tilknytning til forskergruppen TextDIM (<http://www.uv.uio.no/english/research/groups/textdim/>) ved UV-fakultetet, UiO. Internasjonale partnere er professor *R. Bromme*, Universitetet i Münster, professor *M. A. Britt*, Northern Illinois University, og dr. *M. McCrudden*, Victoria University of Wellington.

Les mer på: <http://www.uv.uio.no/iped/forskning/prosjekter/braten-kritisk-lesing-og-lering/index.html>

Om programmet

Program for forskning og innovasjon i utdanningssektoren – FINNUT, er en tiårig forskningssatsning på utdanning. Programmet finansierer prosjekter på temaer knyttet til barnehage, skole, videregående opplæring, høyere utdanning og voksnes kompetanse. Programmets hovedmål er å utvikle ny kunnskap av høy kvalitet og relevans for politikkutforming, forvaltning, praksisfelt og den enkelte, å bidra til fornyelse av forskningsfeltet og å medvirke til innovasjon i utdanningssektoren.

Les mer på: www.forskningsradet.no/finnut

